

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei de Suport Tècnic i Inventari
Biblioteca del Patrimoni Cultural

1006

Informe de l'excavació d'urgència del jaciment de Can Coll (Alella, el Maresme)

Coll i Monteagudo, Ramon ; Pera i Isern, Joaquim

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INFORME DE L'EXCAVACIÓ D'URGÈNCIA DEL JACIMENT DE CAN COLL
(ALELLA, EL MARESME). Gener-Març de 1987.

Directors:

Ramon Coll i Monteagudo

Joaquim Pera i Isern

SITUACIÓ

El jaciment de Can Coll (Alella) es troba en la vessant d'un turó, sobre la riera de Can Coll i a uns 175 metres d'alçada sobre el nivell del mar.

Es un turó amb un perfil abrupte i amb un fort pendent que s'enfila en direcció nord cap els cims de Cuire i de Figuerals. La seva situació elevada li conferia originàriament un ampli domini visual sobre la vall d'Alella i sobretot de les vessants de la riera de Can Coll.

Actualment, la part del jaciment que hem pogut excavar es troba dins d'una urbanització del terme d'Alella, en el solar nº 28 del carrer La Selva de dita urbanització -anomenada també Can Coll- on actualment s'hi construeix un xalet.

La urbanització recent de la zona val a dir que ha modificat lleugerament les condicions originals del jaciment, doncs la construcció de xalets i l'obertura de camins i carrers ha provocat una gran remoció de terres que han canviat substancialment la primitiva orografia de l'indret.

ANTECEDENTS

La presència d'estructures arqueològiques a Can Coll, conegut també com "Vinya del Sr. Mañas", ja fou detectada en el moment de la urbanització de la zona amb l'obertura del carrer que, com hem pogut comprovar posteriorment amb l'excavació, va afectar de manera important a una bona part del jaciment.

La descoberta de restes la devem als senyors Lluís Galera, Josep Ramírez i Bartomeu Llinàs, aficionats locals tots ells, pertanyents als als Museus d'El Masnou i d'Alella. D'aquest moment tenim la notícia de la presència de murs que es perfilaven en el tall del marge N. del carrer, així com la troballa superficial d'un amforisc i un vas de ceràmica "lucente" d'imitació, forma Lamboglia 28. Posteriorment la notícia fou recollida en la tesi doctoral de Marta Prevosti, Cronologia i poblament a l'àrea rural de Baetulo (Badalona, 1981), on apareix amb el nº 92, pàgina 244, i el nom de "Vinya del Sr. Mañas", antic propietari de la finca.

A més del material esmentat, Prevosti parla de la troballa de "tegulae", àmfora, terrissa comuna, parets fines i un fragment amorf d'Africana A. Situa allí l'existència d'un petit hàbitat rural romà "que caldria excavar per a conèixer exactament les seves característiques".

L'any 1982, els aficionats locals del Museu d'Alella exhuren una àmfora sencera de la forma Beltrán II que es trobava recolzada en posició vertical, encara "in situ" en l'angle format per les parets P 1 i P 2 de l'estructura U.E.-3 que estudiem més endavant. Aquesta actuació incontrolada no va anar més enllà de l'excavació de l'espai ocupat per l'àmfora en qüestió, encara que ens ha suposat la pèrdua d'una important dada estratigràfica a l'hora d'estudiar el moment en què el recinte U.E.-3 resta abandonat. El forat deixat per la empremta de l'àmfora estreta fou posteriorment reomplert per materials superficials.

L'any 1986 es començà la construcció en el solar d'un xalet sense que previament es procedís a l'excavació arqueològica de la zona. Fou en el decurs de l'excavació de la piscina de la casa, ja a començaments de 1987, que es plantejà la necessitat d'una intervenció científica d'urgència per tal de documentar el jaciment, atenent a la imminent destrucció de les restes.

Els treballs d'excavació començaren el diumenge 18 de Gener de 1987 sota la direcció de Ramon Coll i amb la participació de la Secció d'Arqueologia de l'A.E.C.C. de Premià de Mar, entusiastes del Museu d'Alella i un grup de la Universitat de Barcelona, entre els que es trobava la Dra. Marta Prevosti, a qui volem agrair des d'aquí els seus consells i orientacions.

En aquesta primera fase d'excavació, que durà sis diumenges, es procedí a treure la terra apilonada sobre el nivell original del terreny -entorn dels 2 metres de potència-, fruit de l'excavació de la piscina i dels fonaments del xalet. Un cop arribats al nivell original, procedírem a la delimitació del jaciment per la seva banda N. i N.E. A finals de Febrer, per tal d'enllestir els treballs el més aviat possible, el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya decretà una excavació d'urgència intensiva d'una setmana de durada -inclosos els diumenges- de l'1 al 9 de Març. La direcció tècnica de la mateixa s'assignà a Ramon Coll i a Joaquim Pera. L'Ajuntament d'Alella hi col.laborà amb l'aportació de dos obrers de la Brigada Municipal, cosa que agraiem.

Tanmateix, donem les gràcies a Martí Rosselló per la correcció del text original.

L'EXCAVACIÓ

Atenent les característiques especials de la zona a excavar, i agafant com a referència la part visible de les darreres filades

de la P 1 i la P 2, procedirem a l'obertura d'un primer quadre -Q 1- de 3 x 3 metres, que posteriorment ampliarem amb el quadre 2 (Q 2).

El Q 1 s'obrí agafant com a referència el mur de contenció recentment construït que dóna al carrer La Selva. Per tant, doncs, el límit de l'esmentat quadre es troba a 24 cm. en paral·lel al traçat de la cara interior de dit mur de contenció del carrer. La zona on obrírem el primer quadre havia estat prèviament descolgada, és a dir, s'havia tret la terra sobreposada provinent de l'excavació de la piscina, cosa que succeí en els treballs efectuats els mesos de Gener i Febrer.

Estrat U.E.-1 (terres sobreposades)

Aquest primer estrat afecta els quadres 1 i 2. Correspon a tot el conjunt de terra provinent de l'excavació de la piscina i fonaments del xalet. Es trobava apilonada just a sobre d'on teníem projectat obrir els quadres d'excavació. Per procedir als treballs era, doncs, imprescindible retirar abans aquest amuntegament, que al ser un conjunt homogeni el tractarem globalment. El motiu de recollir-lo en aquest estudi ve donat per la gran quantitat de material ceràmic romà que contenia i que, malgrat no disposar d'una estratigrafia que ens permetés situar-lo, representa en si mateix, pel seu volum, una dada important a l'hora de procedir a l'estudi global del jaciment, ja que pertany al mateix àmbit que la resta, excavada metodològicament, i ens va demostrar una continuïtat del possible hàbitat en direcció N.E., continuïtat que no observem en el quadre 1, tal i com veurem.

Estava compostat per sorres granítiques i fang. Contenia gran quantitat de materials ceràmics, majoritàriament terrissa comuna romana (veure inventari). La seva potència mitja era entorn a 1,80 metres i cobria l'estrat inferior U.E.-2 en el Q 1 i a l'U.E.-7 en el Q 2.

Estrat U.E.-2 (superficial real)

Aquest és el primer estrat pròpiament dit; cobreix a l'estrat inferior U.E.-4 i a l'element estratigràfic U.E.-3. Es troba cobert per l'U.E.-1.

Està format per terres vegetals de color fosc (humus), amb presència de moltes arrels i ceps de vinya. Presenta poca consistència i el material arqueològic que conté és molt barrejat i es-

càs. Destaquem alguns fragments de teula, imbrex i ceràmica romana d'ús comú, juntament amb algun fragment de ceràmica vidriada moderna.

Presenta una potència que oscil·la entre els 15-20 cm. segons el lloc. És de formació natural i sobre la seva superfície, fins fa poc temps, s'hi conreava la vinya. Són, per tant, terres molt remogudes i els materials que conté apareixen, com veiem, de totes èpoques. Així doncs, l'hi podem atribuir una cronologia, per a la seva formació, moderna.

Degut a què el superficial del Q 2, és a dir, l'U.E.-7 presenta les mateixes característiques, hem cregut convenient una unificació de criteris, amb el que el superficial resta general amb la inclusió dels estrats U.E.-1, U.E.-2 i U.E.-7. Així, en l'inventari de materials que presentem al final del treball es constata una generalització de tots els superficials, el natural (U.E.-2 i U.E.-7) i l'artificial (U.E.-1).

Element estratigràfic U.E.-3

Aquest element correspon a un recinte o habitació format per tres parets (P 1, P 2 i P 3, veure làmines), que originàriament deuria tenir una quarta paret que tancava el recinte i que avui ha desaparegut a causa de l'obertura del carrer La Selva.

L'aparell constructiu dels murs conservats és el mateix en tots tres: pedres de granit local enganxades amb fang, de mides diverses i formes irregulars. Algunes d'elles presenten la seva cara més regular a la part interior de l'habitació.

L'amplada del mur és de 50 cm.; el seu alçat es conserva en la part interior fins arribar a terra verge (sòl de l'habitació) entre 1,40 i 1,60 metres (veure planta general), mentre que a l'exterior les parets apareixen arrassades just al nivell de terra verge. És per aquest motiu que hem de pensar que una part del recinte fou excavat en la mateixa terra verge, segurament per tal de vèncer el pronunciat pendent del turó i poder-hi adequar l'habitació amb un sòl pla. Els murs s'assenten directament sobre la terra verge U.E.-5, que forma també el paviment originari de l'habitació. No hem constatat la presència de cap trinxera de fonamentació ni fonament. La P 1 apareix deteriorada en el seu extrem amb la desaparició, per esllavissament, de les filades superiors.

La P 2 presenta en la part central un lleuger desplaçament cap endavant (veure planta) en relació a la seva línia original, producte de la pressió de les terres de darrera, ja que aquesta

paret actua alhora de mur de contenció del marge al que es troba adossada. La pressió de les terres ha rebentat part del mur en el lloc on fa més panxa cap endavant.

La P 3 és la més destruïda. L'angle que forma amb la P 2 es conserva bé en uns 20 cm., però de la resta només hi ha la darrera filada, assentada directament sobre la terra verge. El fet d'aparèixer les primeres filades tallades en vertical, quasi a plomada si no fos per la pressió de la terra que àdhuc incidia en la P 2, ens ha fet pensar, sense poder-ho afirmar però, en l'existència en aquesta paret d'una porta d'accés a l'habitació, hipòtesi que té com a dades negatives l'existència de la darrera filada de pedres del mur -potser seria el portal, com veiem a molts poblats ibèrics-, i el fet de que durant l'excavació d'aquest sector de l'habitació poguerem constatar la presència d'un volum important de pedres que amb moltes probabilitats corresponen a les de l'enderrocament del mur desaparegut. No descartem, però, la possibilitat apuntada, tal i com veurem més endavant.

Aquest element estratigràfic cobreix i s'adossa a la terra verge U.E.-5, està cobert per l'estrat superficial U.E.-2 i conté els estrats U.E.-2 (en part) i el de destrucció U.E.-4.

Estrat U.E.-4

Aquest estrat correspon al moment de destrucció o enderroc de l'edifici; presenta una potència considerable, igual a l'alçat dels murs, és a dir, entre 1,40 i 1,60 metres. El trobem en tot l'interior de l'habitació, éssent per tant en principi una unitat estratigràfica tancada amb els límits que suposen els murs.

Està format per argila i grans quantitats de pedra, teula, imbrex i ceràmica comuna romana (veure inventari U.E.-4).

En el transcurs de la seva excavació vam poder observar una més gran concentració de materials constructius quan més propers estàvem a la P 3. És per això, i per la disposició que presentava tot el conjunt de teulada caiguda, que apuntem l'hipòtesi d'un ensorrament de la teulada en direcció S.E. Hem de constatar també que no han aparegut restes d'incendi (ni cendres ni carbons) que apuntessin la teoria d'una destrucció per foc. El fet d'haver trobat una àmfora sencera forma Beltrán II recolzada verticalment encara "in situ" en la seva posició original en l'angle format per la P 1 i la P 2 ens suggereix la possibilitat de què aquest ensorrament de la teulada es produí de manera sobtada, colgant

tot el que hi havia sota -l'àmfora en seria una prova-, no pas un enderroc paulatí fruit d'un abandonament continuat. Una altra dada a considerar a favor d'això és el fet que, just a sobre del paviment original, ja trobem aquest estrat de destrucció. El que sí podem afirmar amb seguretat és que després de produir-se els fets descrits, l'habitació va romandre abandonada.

L'àmfora exhumada, juntament amb el fragment de ceràmica datable -una vora d'Africana A de la forma Lamboglia 4/36 A del tipus 1 i una tapadora en T.S. Sudgal.lica (veure dibuixos nº 7 i 8)- ens donen una cronologia de segona meitat del segle I d.C.

Aquesta data, atenent que no trobem material més modern, ens situaria aproximadament en el moment de destrucció.

Aquest estrat es troba cobert per l'U.E.-2 i cobreix la terra verge U.E.-5 i a l'interestrat U.E.-6.

Estrat U.E.-5 (terra verge)

Aquest estrat és la terra verge que a la vegada fa de sòl de l'habitació U.E.-3. Està format per una argila color marró-rogenc, molt dura, amb sorres provinents de la desintegració del granit i de pedretes petites de quarç incrustades.

Ha estat retallat per tal d'adequar-hi l'habitació que hem excavat.

Es troba cobert dins l'habitació per l'estrat U.E.-4 i a l'exterior per l'estrat superficial U.E.-2. En aquest estrat s'hi ha excavat també l'interestrat U.E.-6.

Interestrat U.E.-6 (forat de poste)

Aquest interestrat correspon a un forat excavat en la terra verge U.E.-5. És de forma troncocònica i fa 41 cm. de diàmetre en la seva vora exterior, estrenyent-se a mida que s'endinsa cap a l'interior. Té una fondària de 50 cm.

Es trobava farcit en els primers 10 cm. per l'estrat superior U.E.-4 i continuava amb un farciment de pedretes barrejades amb argila que estaven posades expressament, segurament per fonamentar la base d'un poste que deuria aguantar la teulada o les bigues del sostre.

El fet de no estar situat en el punt mig entre les parets P 1 i P 3, sinó lleugerament desplaçat vers la P 3, ens fa pensar que la porta d'accés a l'habitació no es trobava en el pany de paret destruït per l'obertura del modern carrer, sinó que la podríem situar potser en la P 3, encara que amb les dades de què

disposem ens resulta difícil afirmar-ho amb una total seguretat.

Quadre 2 (Q. 2)

Vàrem creure interessant obrir un segon quadre adossat al Q 1, en primer lloc per completar el que semblava el tancament de l'U.E.-3, és a dir, la P 3, i en segon lloc per tal d'esbrinar la seva continuïtat o no amb altres recintes, així com la possible funcionalitat global del jaciment.

Deixem de banda el nivell superficial U.E.-7, ja tractat en l'apartat anterior, que no presenta cap mena d'interès degut al que ja oportunament s'ha explicat, això és, un estrat de formació moderna.

Estrat U.E.-8

És exactament igual a l'estrat U.E.-4 en tant es tracta del mateix moment d'ensorrament de teulada amb nombrosa presència de teula i imbrex fonamentalment, en una llargada de 95 cm. a partir de la P 3 i una profunditat mitjana de 50 cm. El seu color és amarronat clar; es compon d'argiles i la seva consistència és molt dura. Els materials que ha proporcionat són nombrosos (veure inventari U.E.-8) i tenen una datació aproximada de segona meitat del segle I d.C. si ens atenem a la terrissa cronològicament més segura, la sigillata sudgal·lica i la hispànica, aparegudes en petita quantitat.

La ceràmica grisa emporitana -tres fragments en total- sembla completament intrusiva en aquesta època, ja que és de tradició ibèrica.

Aquest estrat cobreix a l'U.E.-9 i és cobert alhora pel superficial U.E.-7.

Estrat U.E.-9

Immediatament per sota de l'U.E.-8 apareix un altre estrat amb coloració un xic més clara, també de consistència molt dura, i que presenta fonamentalment el mateix material que l'anterior -teula i imbrex-, aquesta vegada amb la inclusió de nous elements constructius, com el guix i la calç, totalment absents en l'anterior. Com aquell, s'estén en una llargada de 95 cm. des de la P 3, éssent la seva profunditat mitjana de 70 cm. Els materials exhumats (veure inventari U.E.-9) es podrien datar igualment en la segona meitat del segle I d.C. Per a les ceràmiques d'arrel

ibèrica proposem les mateixes conclusions apuntades en l'estrat anterior.

Aquest estrat s'entrega a l'U.E.-10.

Estrat U.E.-10

Cobert per l'U.E.-9 es troba un estrat que sembla fet de terra trepitjada, composada per argiles de color ataronjat i de consistència molt dura. Presenta alguns materials ceràmics (veure inventari U.E.-10) i s'entrega progressivament a l'U.E.-13. Aquestes dades podrien recolzar la hipòtesi de l'existència de la porta d'accés a l'habitació oberta a la P 3, com apuntàvem més amunt, si considerem aquest estrat -que cobreix ja a la terra verge, l'U.E.-15- com el darrer, és a dir, el d'entrada, car no ens sembla que les estructures del quadre 2 representin un recinte arquitectònic aïllat, com veurem a continuació, el que exclou la possibilitat d'un veritable paviment d'habitació. La seva profunditat mitja és de 15 cm. És datable en la segona meitat del segle I d.C.

Estrat U.E.-11

Presentava com a components sorra argilosa i pedra, amb un color gris fosc, quasi negre; som, per tant, en un estrat de cremació, ja que no es tracta de cap manera de terres amb components vegetals que de vegades donen aquesta coloració. A més, tant la pedra com la terrissa presentaven la mateixa tonalitat. La seva consistència és regular, mentre la potència oscil·la entre 45 i 76 cm., depenent en aquest cas si cobria a l'U.E.-13 (menor profunditat) o a l'U.E.-10 (major profunditat).

La llargada era de 2,30 metres en total a partir de la P 3, és a dir, 1,35 metres si descomptem els 95 cm. ocupats per l'U.E.-8 i l'U.E.-9, descrits més amunt.

Hi havia gran quantitat de pedres, teules i ceràmica (veure inventari U.E.-11).

Aquest estrat s'entrega a l'U.E.-8 i l'U.E.-9, està cobert per l'U.E.-7, cobreix a l'U.E.-10 i a l'U.E.-13 i se li recolza l'U.E.-12.

Podríem apuntar que la seva cronologia és lleugerament anterior a la proposada per els altres estrats, donada la presència de la T.S. Itàlica, encara que un fragment no demostra res i pot ésser intrusiu; de fet, ja tenim altres mostres en el jaciment de materials que no concorden cronològicament, per exemple en l'U.E.-8 i l'U.E.-9, amb terrisses encara més antigues teòricament.

I per recolzar el que acabem de dir, ens remetem a l'inventari de l'estrat, on podem comprovar que la ceràmica comuna i l'àmfora presenten bàsicament els mateixos tipus ja coneguts. Així, doncs, creiem que la data que convé a aquest estrat és la de segona meitat no avançada del segle I d.C.

Una qüestió que resta fosca és la de la significació d'aquest estrat de destrucció, ja que apareix aïllat i sense connexió amb els restants. Intentarem de fer una anàlisi més pormenoritzada en el capítol de conclusions, al que ens remetem.

Element estratigràfic U.E.-12

És un element estratigràfic, ja que es tracta d'una estructura feta amb pedra sense escairar de formes irregulars, aposentada en la terra verge (U.E.-15). Les pedres estan unides amb calç, apareixent a un nivell superior respecte a les P 1, P 2 i P 3, tal i com podem observar en la planta. Aquest fet diferencia clarament les dues estructures: per una banda, les P 1, P 2 i P 3 unides amb fang; per altra, aquesta paret, que es troba a un nivell molt superior i recolzada directament sobre la terra verge, el que permet de pensar en unes estructures aterassades, cosa gens estranya en un terreny que presenta un fort desnivell. No podem determinar el seu gruix ni altres característiques, car al trobar-se totalment coberta per la terra sobreposada i en el tall E-F del quadre 2, hauria estat necessari obrir una tercera cata en direcció N.E. per tal d'intentar esbrinar algunes conclusions al respecte, cosa que ens va impedir el temps de durada de l'excavació. De qualsevol manera no és d'estranyar el que les estructures continuïn en direcció a la moderna piscina -malgrat que en el quadre 1 quedaven tallades per la terra verge en la seva banda N. i N.E., com oportunament s'ha explicat-, ja que el volum de material ceràmic procedent d'aquella àrea i de les terres extrems en els treballs de fonamentació de l'actual construcció (que hem integrat en l'U.E.-1) així ho deixaven entreveure.

A aquest element estratigràfic se li recolza l'U.E.-11, descrit amb anterioritat.

Element estratigràfic U.E.-13

Es tracta d'un amuntegament de pedres de difícil interpretació que apareix just en el nivell inferior de l'U.E.-12 i que va baixant, seguint el desnivell del terreny dins a desaparèixer en el tall deixat per l'obertura del carrer La Selva. Bàsicament està

composat de pedra granítica, argila i fragments de guix i calç. La pedra es troba sense escairar i presenta formes irregulars. Malgrat algunes zones on sembla tenir una disposició regular, l'amuntegament és força anàrquic. En un principi era plausible una utilització com a contrafort, interpretació que hem rebutjat degut a la seva disposició. Sembla més aviat pedra caiguda en l'enderrocament del mur superior, en aquest cas l'U.E.-12, que està junt a ell.

Es troba cobert per l'U.E.-11.

Estrat U.E.-14

Des de 2,30 metres a partir de la P 3 fins al final del quadre 2, observem una capa de terra argilosa de color vermell amarronat, de consistència regular, amb pedres i ceràmica comuna, que presenta 86 cm. de potència mitjana i sota la qual apareixia ja la terra verge (això és, des de 4,30 metres a partir de la P 3 fins al final del quadre). On a sota apareixia no la terra verge sinó l'U.E.-13 -uns dos metres a partir del començament de l'estrat, és a dir, des de 2,30 metres a partir de la P 3 fins a 4,30 metres d'ella-la fondaria era lògicament menor i irregular.

Es tracta d'un estrat de formació incerta que presenta com a característica més rellevant l'aparició de peces de ceràmica comuna romana deformada i/o passada de cuita, clars rebutjos de forn que ja s'havien insinuat en altres estrats (veure inventaris) i que ara són incontestables (veure foto nº 3).

Se li recolza l'U.E.-11, està cobert per l'U.E.-7 i cobreix en part a l'U.E.-13 i a l'U.E.-15.

Estrat U.E.-15 (terra verge)

Es tracta ja de la terra verge, igual a la constatada en l'U.E.-5 del quadre 1 i en els sectors N. i N.E. del jaciment, és a dir, argila color marró vermells, molt compacta i amb barreja de pedretes quarterades. No és, contra el que es podria esperar de l'anàlisi dels terrenys de la zona, sauló, que és visible uns metres més amunt del jaciment, en uns marges artificials deixats per les modernes edificacions de la urbanització.

CONCLUSIONS GENERALS

Els resultats globals de l'excavació dels dos quadres (Q 1 i Q 2) del jaciment de Can Coll (veure fotos nº 1 i nº 2) són els següents:

En primer lloc, constatar la presència d'una estructura ben conservada de parets de pedra, unida amb fang, que forma l'estança o habitació U.E.-3, clarament definida; a la part tècnica de la mateixa ens hi hem referit anteriorment, en l'estudi concret d'aquesta unitat estratigràfica. L'habitació només conserva tres parets de les quatre que teòricament devia tenir en origen.

L'excavació en extensió dels quadres 1 i 2 ens ha permès observar clarament una seqüència estratigràfica en la que s'hi constata la destrucció sobtada per enderrocament de la teulada de l'esmentada habitació. Per la disposició en que apareixen les teules, podem precisar la direcció en que es produí l'enfonsament de la coberta, això és, cap el S.E., ja que trobem part de les teules dins de l'habitació i part fora d'ella, més enllà de la P 3.

Els treballs no han donat cap dada clara que permeti situar cronològicament el moment de la seva construcció, donat que la tècnica arquitectònica que presenta té una àmplia durada; el que sí podem precisar més és el moment de la destrucció, que per la ceràmica fina que hi apareix, els tipus amfòrics i la terrissa d'ús comú, situem entorn de la segona meitat del segle I d.C., tot i tenint en compte les intrusions de materials d'època republicana (veure inventaris generals).

La funcionalitat de l'estança no és clara amb les dades de què disposem: la troballa d'una àmfora sencera en posició vertical "in situ" apunta la hipòtesi de què tingués una utilització com a magatzem, potser dins l'àmbit d'una vil.la rural que no hem localitzat en els treballs d'excavació. Les estructures aparegudes en el quadre 2 es limiten al perfil molt arrassat d'una paret que presenta una tècnica constructiva amb pedra i calç, diferent de la que presentava l'estança U.E.-3, i que es troba en un nivell més elevat. Encara que no hem pogut resseguir aquesta estructura en la seva totalitat, ens decantem per considerar-la també romana i l'hem de valorar, doncs, dins d'un mateix conjunt amb la construcció anterior.

La disposició que presenten les restes aquí ressenyades ens situen davant d'unes estructures clarament aterassades, més si tenim en compte el pendent que en un origen tenia el turó on

s'assenta el jaciment, on resulta impossible construir-hi si abans no s'excava la terra verge per tal de què les edificacions gaudeixin d'un sòl el més pla possible.

La lectura que podem fer de l'anàlisi dels estrats en el Q 1 és molt clara, doncs tenim un estrat U.E.-4 que pertany al moment de la destrucció de l'àmbit i a sobre del qual ja trobem l'estrat superficial. No succeeix així en el Q 2, on la presència de diferents estrats i l'existència només d'una estructura visible fan difícil la interpretació dels mateixos. L'estrat U.E.-8 és potser el més clar, ja que correspon a la continuació de l'U.E.-4 que trobàvem en el Q 1 i que pertany al moment de la destrucció; sota d'aquest trobem l'estrat U.E.-10, molt dur i compacte: per les seves característiques ens fa pensar en un sòl de terra trepitjada, possiblement relacionat amb l'accés hipotètic a l'habitació veïna que situàvem per la P 3.

L'estrat U.E.-11 presenta evidències d'haver sofert l'acció del foc. A més de cendres i carbons, la terrissa, les teules i la pedra exhumades ho fan cremades; malgrat aquesta evidència, la interpretació es fa difícil atenent a què apareix en mig del quadre, aïllat de qualsevol tipus d'estructura i sense cap relació, al menys aparent, amb els estrats veïns. Aquest cobria, com hem vist, a l'U.E.-13, que per les seves característiques el considerem format a partir de l'enderrocament del mur superior U.E.-12, ja que contenia molta pedra caiguda amb restes de calç enganxades, tècnica que presenta la paret U.E.-12.

El darrer estrat que considerem, l'U.E.-14, fou clau per a la interpretació global del jaciment, tal i com veurem seguidament, car contenia com a materials més significatius algunes peces de terrissa que presentaven una cocció defectuosa (veure foto nº 3) i que atribuïm sense cap mena de dubte a rebuïgs d'un forn.

La gran quantitat de fragments de ceràmica comuna que trobàvem escampats arreu dels dos estrats superficials del jaciment ja ens va fer sospitar des d'un principi en la presència d'un forn que es dedicués a la producció de terrissa d'ús comú en l'indret de Can Coll. Aquesta hipòtesi va anar creixent a mida que procedíem a l'excavació, ja que la presència de les mateixes formes ceràmiques s'anava repetint, a la vegada que constatarem la quasi total absència de terrisses fines que es troben normalment en qualsevol vil·la. Posteriorment, l'exhumació de separadors de cuita de vasos, propis d'un forn (veure dibuix nº 23), ens va anar consolidant

la nostra creença inicial fins arribar a la troballa, en el darrer estrat excavat, de peces ceràmiques incontestablement mal cuites i/o deformades, cosa que ens va acabar de confirmar tot el que hem exposat.

L'estructura del forn de Can Coll pròpiament dita no l'hem poguda documentar, però sí que hem comprovat la seva existència a la zona: tal vegada estem davant d'una escombrera del mateix. La seva producció va repetint les mateixes formes, això és, olles del tipus Vegas 1, pàteres, olletes de vores bífides (potser imitació de les africanes Vegas 5 ?) i gerretes de la forma Vegas 38 (veure inventaris més detallats), el que per primera vegada testimonia en aquesta zona del Maresme la producció d'aquesta mena de terrissa. Sí que coneixem, per estar ben documentada, la fabricació d'àmfores vinàries -la Pascual 1 i la Dressel 2-4-, com ara a l'indret de Cal Petxo, també a Alella, forn que va destruir en part la construcció de l'autopista Barcelona-Mataró els anys 1967-1968, però l'elaboració de terrisses comunes en aquesta àrea no havia estat documentada clarament fins avui.

Per cloure, voldríem fer constar la pèrdua important que suposà la construcció de la piscina i del xalet, que van destruir part del jaciment. També ens sembla molt important, de cara a la protecció de les restes exhumades i d'altres que pensem s'estenen cap al N. i N.E., que es plantin en el projectat jardí -lloc que ocupen les àrees excavades en part- arbres d'arrel superficial, com ara els tarongers o altres tipus.

Tot el material exhumat ha estat dipositat a Can Magarola, el Museu Municipal d'Alella.

CAN COLL. RELACIÓ DE FITXES

- U.E.-1: terra sobreposada en els quadres 1 i 2.
- U.E.-2: superficial del quadre 1.
- U.E.-3: elements estratigràfics (parets) del quadre 1.
- U.E.-4: estrat de teulada caiguda.
- U.E.-5: paviment format per la terra verge.
- U.E.-6: interestrat (forat de poste).
- U.E.-7: superficial del quadre 2.
- U.E.-8: estrat de teulada caiguda del quadre 2.
- U.E.-9: estrat de teulada caiguda amb guix i calç.
- U.E.-10: estrat de terra trepitjada.
- U.E.-11: estrat de cremació.
- U.E.-12: element estratigràfic (paret de calç).

- U.E.-13: element estratigràfic (amuntegament de pedres).
U.E.-14: estrat on apareixien les ceràmiques cremades i deformades més espectaculars.
U.E.-15: terra verge.

INVENTARI DE MATERIALS

Unitats estratigràfiques 1, 2 i 7 (U.E.-1, U.E.-2 i U.E.-7)

- 2 fragments de vora de cassola en ceràmica d'ús comú (dibuix nº 2 i 3).
- 72 frag. de vores d'olla d'ús comú, forma Vegas 1 (dibuix nº 1).
- 3 frag. de vora d'ús comú del tipus "vora bífida".
- 22 fragments de vora de pàtera d'ús comú.
- 11 frag. de vora de gerreta d'ús comú, forma Vegas 38.
- 3 frag. de tapadora d'ús comú.
- 1 frag. de vora d'olla forma Vegas 1 amb excés de cocció.
- 1 frag. de vora bífida amb excés de cocció.
- 32 frag. de nanses de ceràmica d'ús comú. Forma indeterminable.
- 25 frag. de fons pla de ceràmica d'ús comú (forma Vegas 1 ?) (dibuix nº 4).
- 18 frag. de fons lleugerament anular en ceràmica d'ús comú. Forma indeterminable.
- 836 frag. amorfs en ceràmica d'ús comú.
- 6 frag. amorfs de ceràmica d'ús comú amb excés de cuita.
- 1 frag. de vora de "dolium".
- 3 frag. amorfs de "dolium".
- 1 frag. de vora d'àmfora, forma Pascual 1 (dibuix nº 5). Pasta beige.
- 3 frag. de nansa d'àmfora. Forma indeterminable.
- 56 frag. amorfs d'àmfora.
- 60 frag. de teula amb vora.
- 112 frag. de teula plana.
- 16 frag. d'"imbrex".
- 16 frag. de peces en terracota que presenten una forma triangular-convexa.
- 3 frag. de ceràmica vidriada moderna.

Unitat estratigràfica 4 (U.E.-4)

- 1 frag. de campaniana A, forma Lamboglia 27 c (dibuix nº 6).
- 1 frag. amorf de campaniana A.
- 1 frag. de tapadora en T.S. Sudgallica (dibuix nº 7).

- 1 frag. de pàtera en T.S. Africana A, forma Lamboglia 4/36 A (dibuix n° 8).
- 1 frag. de vora de gerreta en ceràmica gris emporitana del segle I a.C.
- 1 frag. de vora i paret de morter (dibuix n° 10).
- 1 frag. de vora i paret de gibrell.
- 5 frag. de vora d'olla en ceràmica d'ús comú, forma Vegas 1 (dibuixos n° 17-22).
- 2 frag. de vora en ceràmica d'ús comú, forma Vegas 1, amb encaix per a la tapadora.
- 2 frag. de vora del tipus "vores bífides" en ceràmica d'ús comú.
- 2 frag. de vora de pàtera en ceràmica d'ús comú.
- 2 frag. de tapadora en ceràmica d'ús comú.
- 3 frag. de gerreta forma Vegas 38 (dibuix n° 9).
- 1 frag. d'olla forma Vegas 1.
- 1 frag. de bol en ceràmica d'ús comú que presenta una engalba de color vermellós a la seva superfície externa.
- 2 frag. de nansa en ceràmica d'ús comú.
- 2 frag. de fons pla en ceràmica d'ús comú. Forma indeterminable.
- 3 frag. de fons lleugerament anular en ceràmica d'ús comú.
- 1 frag. de fons de gerreta en ceràmica gris emporitana del segle I a.C.
- 2 frag. amorfs en ceràmica ibèrica comú.
- 95 frag. amorfs en ceràmica romana comú.
- 1 frag. de nansa d'àmfora.
- 9 frag. amorfs d'àmfora.
- 52 frag. de teula amb vora.
- 67 frag. de teula plana.
- 11 frag. d'"imbrex".
- 1 anella de ferro.
- 2 claus de ferro fragmentats, sense cabota.
- 13 frag. d'os.
- 3 frag. de separadors ceràmics de cuita que presenten una forma circular amb secció quadrangular i una aleta que sobresurt d'ambdós costats (d'un total de tres ?) (dibuix n° 23).

Unitat estratigràfica 8 (U.E.-8)

- 1 frag. informe en T.S. Sudgal.lica decorada.
- 1 frag. informe en T.S. Hispànica decorada.
- 18 frag. de vora en ceràmica d'ús comú, del tipus "vora bífida".
- 1 frag. de vora d'olla assimilable a la forma Vegas 1, amb carena.
- 19 frag. de vora del tipus Vegas 1.

- 1 frag. de vora del tipus Vegas 1 passada de cuita.
- 1 frag. de vora del tipus Vegas 5 d'africana comú.
- 4 frag. de vora del tipus Vegas 38.
- 2 frag. de vora i nansa de gerra de ceràmica comú.
- 2 frag. de vora estriada de gerra en ceràmica comú. Tipus indeterminat.
- 3 frag. de pàtera en ceràmica d'ús comú.
- 1 frag. d'olla amb graó per a encaixar-hi la tapadora (dibuix nº 12).
- 1 frag. de bol en ceràmica d'ús comú.
- 11 frag. de nansa en ceràmica d'ús comú. Un d'ells presenta una coloració gris.
- 1 frag. de nansa i paret de gerreta bitroncocònica gris emporitana del segle I a.C.
- 2 frag. informes de ceràmica gris emporitana del segle I a.C.
- 13 frag. de fons pla de ceràmica d'ús comú.
- 6 frag. de fons lleugerament anular en ceràmica d'ús comú.
- 231 frag. amorfs en terrissa comuna romana.
- 1 frag. de vora de "dolium".
- 2 frag. de fons de "dolium".
- 12 frag. amorfs de "dolium".
- 1 vora d'àmfora del tipus Dressel 7-11 (dibuix nº 11).
- 2 frag. de nansa d'àmfora del tipus Pascual 1.
- 2 arrancaments de nansa d'àmfora. Tipus indeterminat.
- 2 frag. de pivot d'àmfora de tipus indeterminat. Un d'ells presenta pasta local.
- 45 frag. amorfs d'àmfora.
- 2 frag. de paviment d'"opus signinum".
- 130 frag. de "tegulae" amb vora.
- 245 frag. de "tegulae" plana.
- 23 frag. d'"imbrex".
- 3 frag. de peces de terracota, amb una forma triangular-convexa.
- 7 frag. de tovot.
- 1 frag. de "pondus" en terrissa comuna.
- 1 frag. de possible tap d'àmfora arrodonit, fet amb teula.

Unitat estratigràfica 9 (U.E.-9)

- 1 frag. de vora en T.S. Sudgal.lica, forma Lamboglia 36 (dibuix nº 16).
- 3 frag. de vora en T.S. Sudgal.lica. Formes indeterminades.
- 1 frag. de vora en T.S. Sudgal.lica (dibuix nº 15).
- 1 frag. de vora en T. S. Africana A, forma Lamboglia 2.

- 1 frag. de vora en T.S. Africana A. forma Lamboglia 10 A o Hayes 23 B.
- 2 frag. de fons en T.S. Sudgal·lica, indeterminats.
- 3 frag. de fons en T.S. Africana A, forma Lamboglia 10.
- 1 frag. amorf en T.S. Africana A.
- 1 frag. de vora en ceràmica ibèrica feta a mà.
- 52 frag. de vora en ceràmica comuna romana, forma Vegas 1.
- 10 frag. de vora de gerreta en ceràmica comuna, forma Vegas 38.
- 1 frag. de vora de les mateixes característiques apuntades, però recremada i deformada.
- 11 frag. de vora en ceràmica comuna, del tipus "vores bífides". (dibuix nº 13).
- 1 frag. de vora d'olla amb graó per a la tapadora.
- 1 frag. de tapadora en ceràmica africana comuna, forma Vegas 16.
- 1 frag. de vora de gibrell (dibuix nº 14).
- 2 frag. de vora amb nansa de gerreta en ceràmica d'ús comú.
- 12 frag. de fons lleugerament anular en ceràmica d'ús comú.
- 36 frag. de fons pla en ceràmica d'ús comú. Un d'ells presenta recremació i deformació molt acusades.
- 605 frag. amorfs en ceràmica d'ús comú.
- 61 frag. amorfs en ceràmica d'ús comú passats de cuita i/o deformats.
- 1 frag. de vora d'àmfora del tipus Dressel 7-11.
- 1 frag. de vora d'àmfora del tipus Dressel 2-4.
- 1 frag. de vora d'àmfora possiblement assimilable al tipus Pascual 1.
- 1 frag. de vora d'àmfora ibèrica de boca plana.
- 5 frag. de nansa d'àmfora del tipus Pascual 1.
- 2 frag. d'arrancament de nansa d'àmfora. Tipus indeterminat.
- 111 frag. amorfs d'àmfora. Pastes bàsicament laietanes i bètiques.
- 5 frag. de "dolium" amorfs.
- 1 aplic de ceràmica en forma d'arc de ferradura, similar a les nanses en orella de la ceràmica ibèrica feta a mà. Terrissa romana d'ús comú.
- 2 frag. de paviment d'"opus signinum".
- 57 frag. de "tegula" amb vora.
- 176 frag. de "tegula" plana.
- 4 frag. d'"imbrex".
- 3 frag. de tovot.
- 7 frag. d'os que semblen pertànyer a un ovicàpid.
- 1 frag. de petxina "Cardium edule".

- 1 frag. de tap d'àmfora fet retallant una paret de "dolium".
- 2 frag. de "pondus".
- 1 frag. d'escòria ceràmica molt recremada. A la superfície és visible un vidriat de color verd.

Unitat estratigràfica 10 (U.E.-10)

- 1 fons sencer en T.S. Africana A. Forma indeterminable.
- 2 frag. de fons en T.S. Africana A. Forma indeterminable.
- 4 frag. amorfs en T.S. Africana A.
- 2 frag. de vora de gerra en ceràmica comuna, forma Vegas 38.
- 1 fragment de ceràmica comuna del tipus "vores bífides", totalment recremat i lleugerament deformat.
- 3 frag. de vora en ceràmica comuna del tipus Vegas 1. Un d'ells es troba completament recremat i deformat.
- 1 frag. de fons de gerra en ceràmica comuna, de forma indeterminable, deformat i recremat.
- 1 frag. de fons en ceràmica comuna lleugerament anular.
- 60 frag. amorfs en ceràmica comuna. Tres d'ells es troben recremats i deformats per excés de cuita.
- 1 frag. amorf de ceràmica sense coure.
- 5 frag. amorfs d'"opus caementicium".
- 1 frag. de "tegula" plana.

Unitat estratigràfica 11 (U.E.-11)

- 1 frag. de tapadora en T.S. Sudgal.lica.
- 1 frag. de T.S. Itàlica amorf.
- 1 frag. de T.S. Sudgal.lica amorf amb decoració.
- 2 frag. de vora i arrencament de nansa de gerra en ceràmica comuna.
- 22 frag. de vora del tipus Vegas 1 en ceràmica comuna.
- 13 frag. de vora en ceràmica d'ús comú del tipus "vores bifides".
- 1 frag. de vora de pàtera en ceràmica comuna.
- 1 frag. de bol en ceràmica comuna.
- 1 frag. de vora de gibrell en ceràmica comuna.
- 2 frag. de vora d'olla en ceràmica comuna amb graó per a encaixar-hi la tapadora.
- 5 frag. de vora en ceràmica comuna del tipus Vegas 38.
- 1 frag. de nansa de gerra en ceràmica d'ús comú. Forma indeterminable.
- 5 frag. de fons lleugerament anular en terrissa d'ús comú.
- 2 frag. de fons pla en ceràmica comuna.
- 76 frag. amorfs de terrissa comuna.
- 3 frag. amorfs de ceràmica comuna totalment recremats.

- 5 frag. de "dolium" amorfs.
- 2 frag. de vora d'àmfora del tipus Dressel 2-4.
- 4 frag. de nansa d'àmfora del tipus Pascual 1.
- 2 frag. d'arrancament de nansa d'àmfora. Tipus indeterminat.
- 83 frag. amorfs d'àmfora.
- 10 frag. d'estuc d'"opus signinum".
- 3 frag. amorfs de calç.
- 1 frag. de guix de bon tamany.
- 15 frag. de "tegula" amb vora.
- 60 frag. de "tegula" plana.
- 9 frag. d'"imbrex".
- 2 frag. de maó. Presenten un gruix de 5 cm.
- 16 frag. de tovot.

Unitat estratigràfica 14 (U.E.-14)

- 2 frag. de pàtera en ceràmica comuna, passats de cuita i molt deformats.
- 1 frag. de vora de gibrell en ceràmica comuna.
- 1 frag. de vora de gibrell (?) en ceràmica comuna.
- 4 frag. de vora en ceràmica comuna, forma Vegas 1.
- 5 frag. de vora en ceràmica comuna, forma Vegas 1, totalment recremats i deformats (veure foto nº 3, al mig i a l'esquerra).
- 1 frag. d'olla amb graó per encaixar-hi la tapadora en ceràmica comú, totalment recremat.
- 1 frag. de carena de pàtera del tipus vernís vermell pompeià d'imitació, possiblement forma 15 A de Vegas.
- 2 frag. de nansa de gerra en ceràmica comuna. Un d'ells es troba deformat i recremat.
- Fons de gran olla (potser forma Vegas 1 ?) d'extraordinari gruix, passat de cuita i deformat (veure foto nº 3, a la dreta).
- 1 frag. de fons pla en ceràmica comuna.
- 1 frag. de fons lleugerament anular en ceràmica comuna.
- 1 frag. de fons en ceràmica comuna, umbilical. Forma indeterminable.
- 99 frag. en terrissa comuna, informes.
- 2 frag. en ceràmica comuna, informes i passats de cuita.
- 5 frag. de vora de "dolium".
- 1 frag. de fons de "dolium".
- 1 frag. informe de "dolium".
- 2 frag. de nansa d'àmfora del tipus Pascual 1.
- 1 frag. d'arrencament de nansa i paret d'àmfora. Forma indeter-

minable.

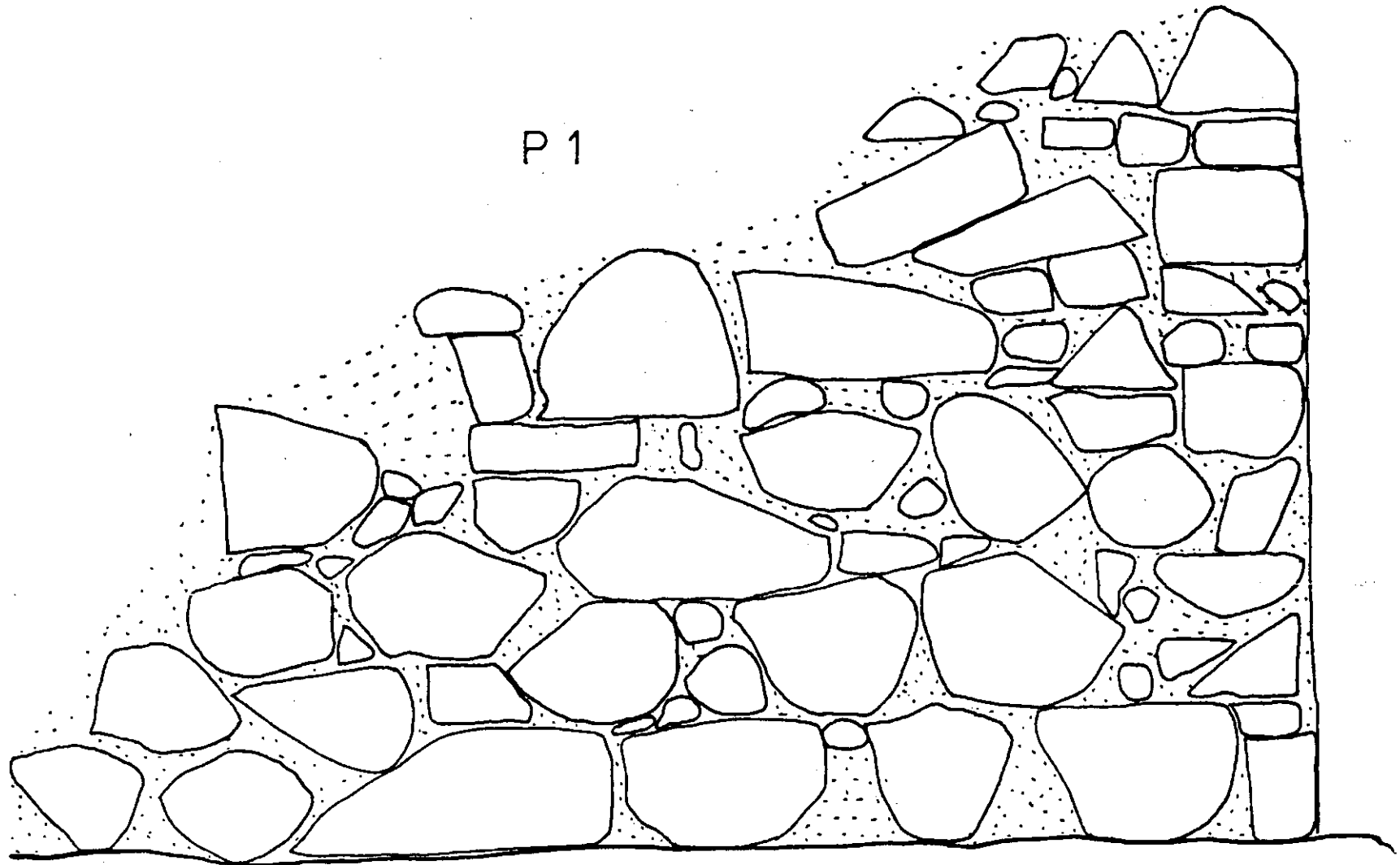
- 1 frag. de pivot d'àmfora. Tipus indeterminable.
- 62 frag. amorfs d'àmfora.
- 9 frag. de "tegula" plana.
- 7 frag. d'"imbrex".
- 1 frag. de tovot.
- 1 frag. de ganxo de ferro amb forat central a la paret superior, més ampla i prima que la resta.
- 1 frag. de possible espàtula o gubia en ferro.
- 1 "pondus" sencer, lleugerament recremat.

APÈNDIX. BIBLIOGRAFIA SOBRE EL JACIMENT DE CAN COLL

Per finalitzar aquest treball -que ha estat presentat com un senzill informe-, voldriem donar a conèixer tota la bibliografia que sobre ell existeix actualment:

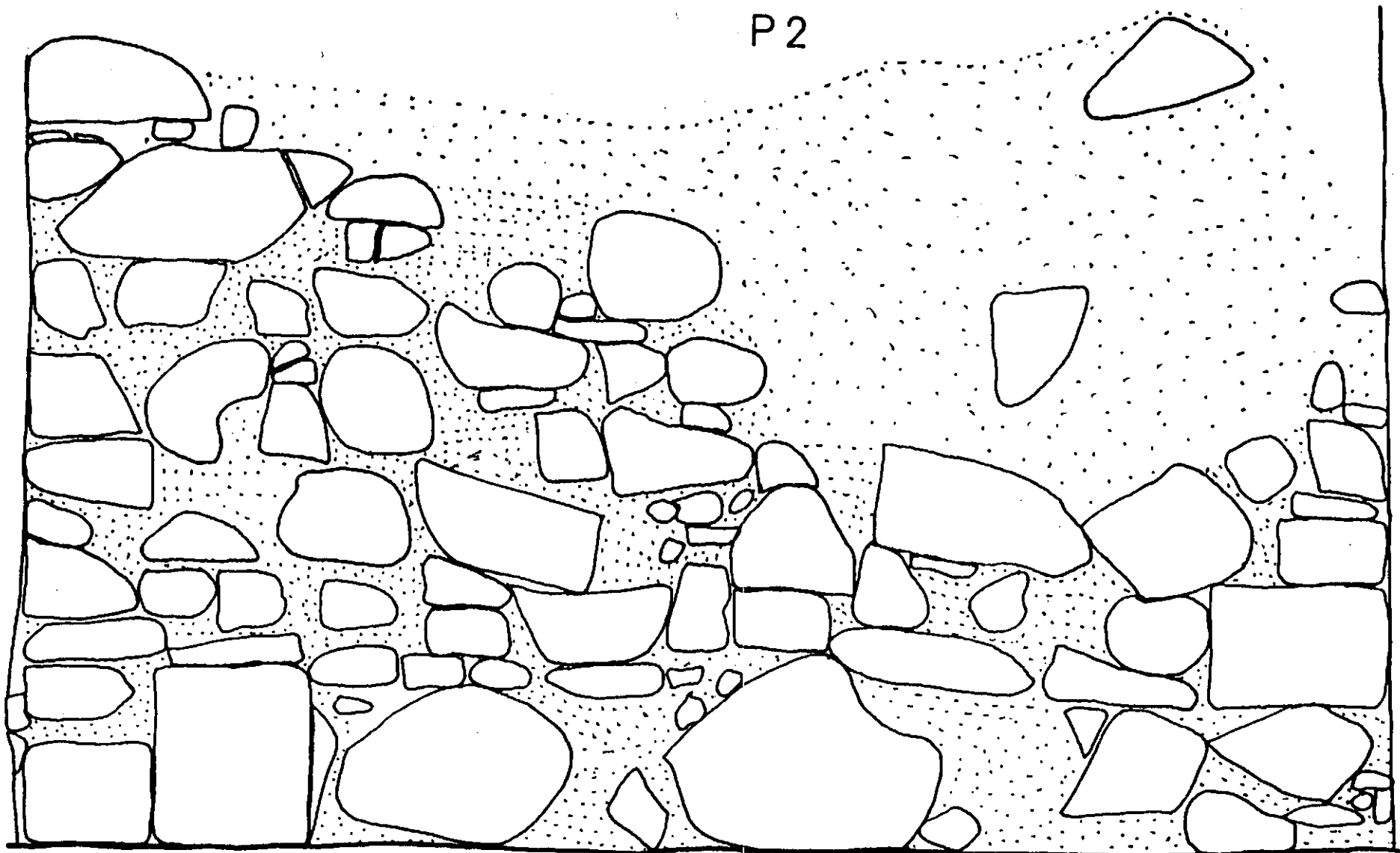
- PREVOSTI, M.: Cronologia i poblament a l'àrea rural de Baetulo. Badalona, 1981, p. 244 (en la veu "Vinya del Sr. Mañas").
- COLL, R.: "Arqueologia. Breu nota sobre els treballs d'excavació a la vil.la romana de Can Coll (Alella). Full Informatiu, nº 6. Museu Municipal d'Estampació Tèxtil. Premià de Mar, 1987, p. 2.
- COLL, R.: Nota sobre les excavacions arqueològiques a Can Coll (Alella, El Maresme) a "Alella" (Alella, en premsa).

-oOo-

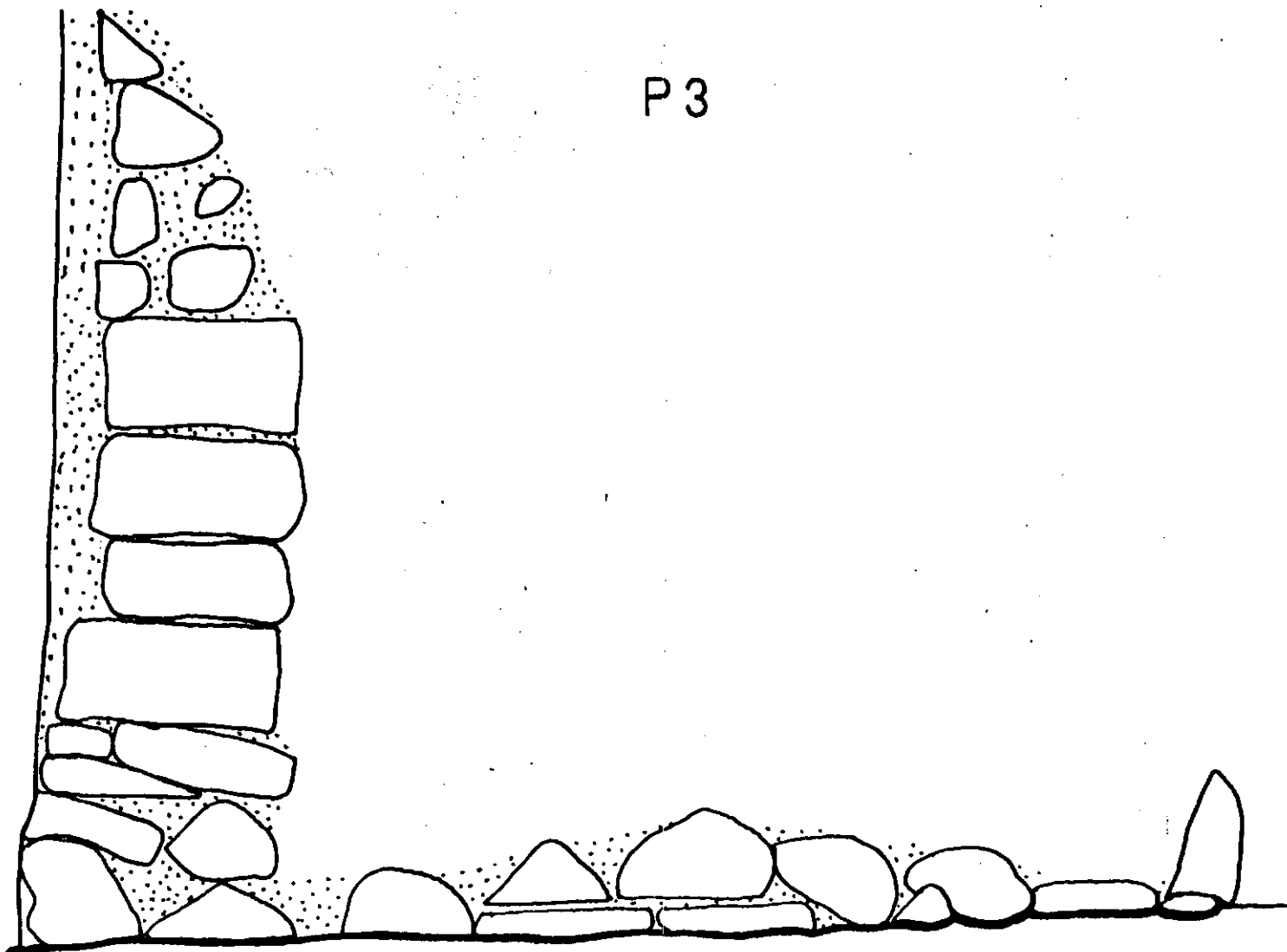
P1

P2

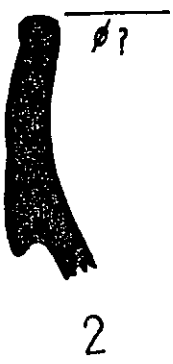
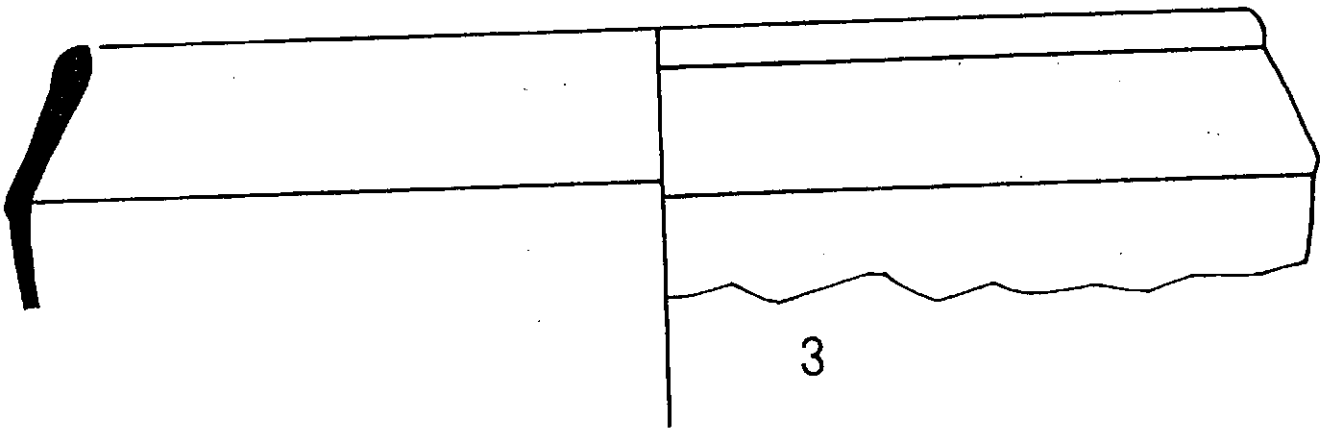
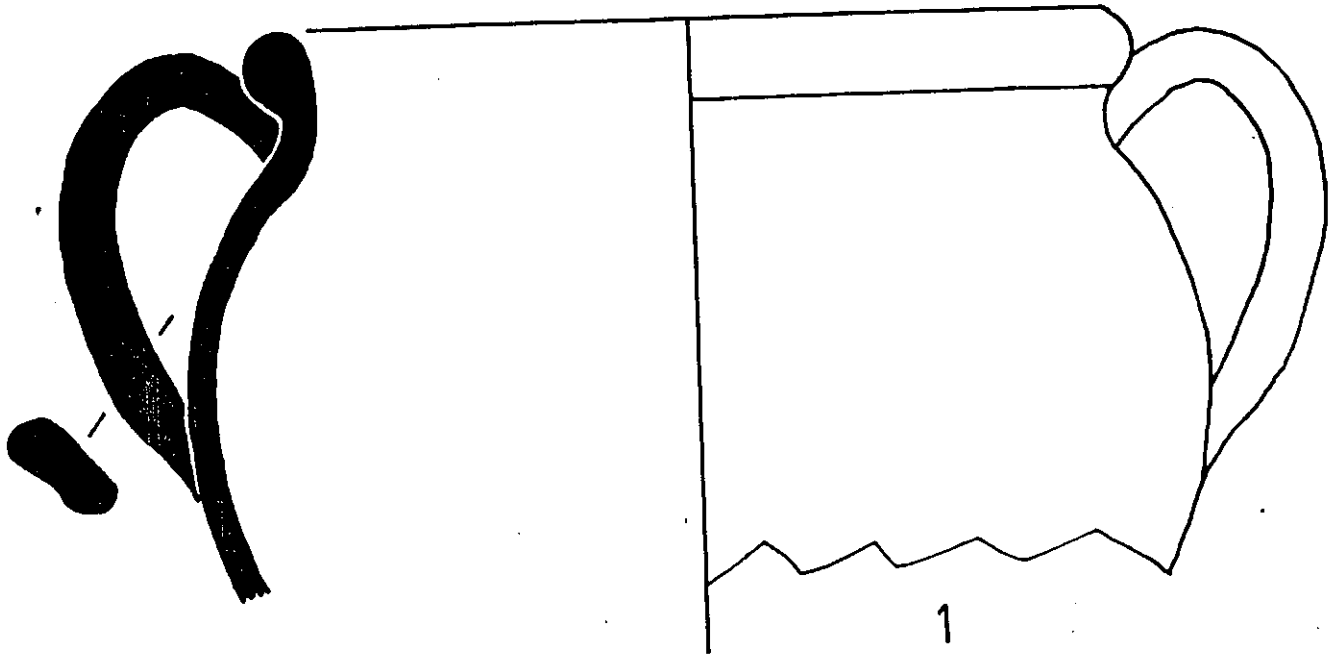

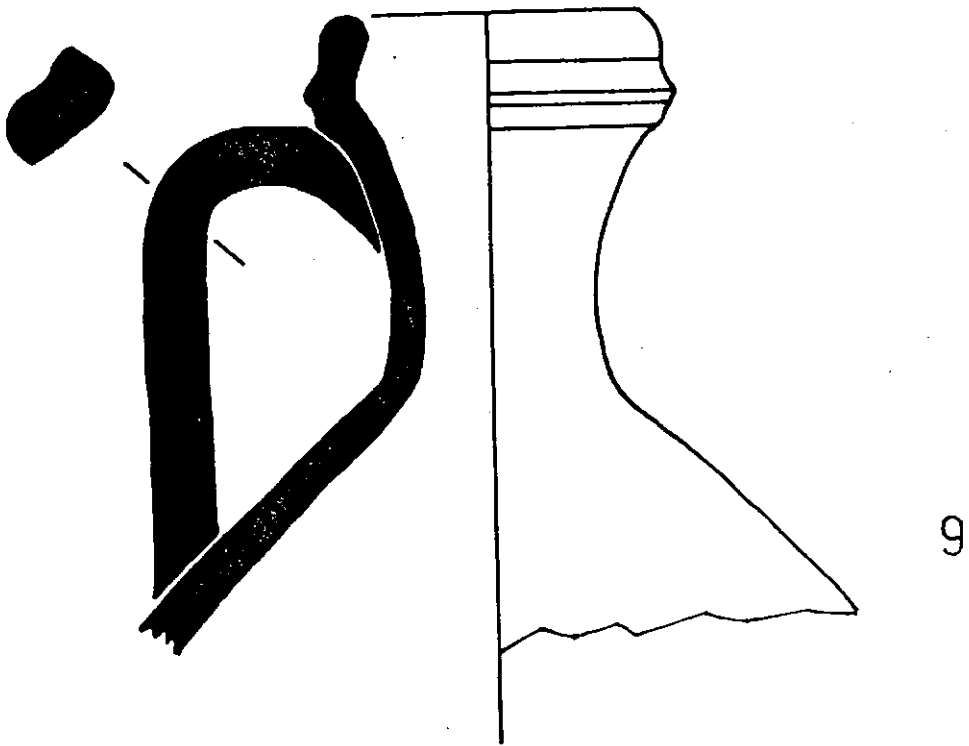
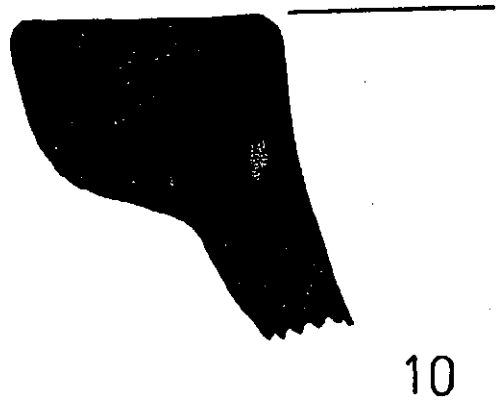
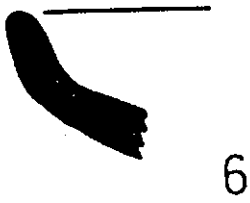
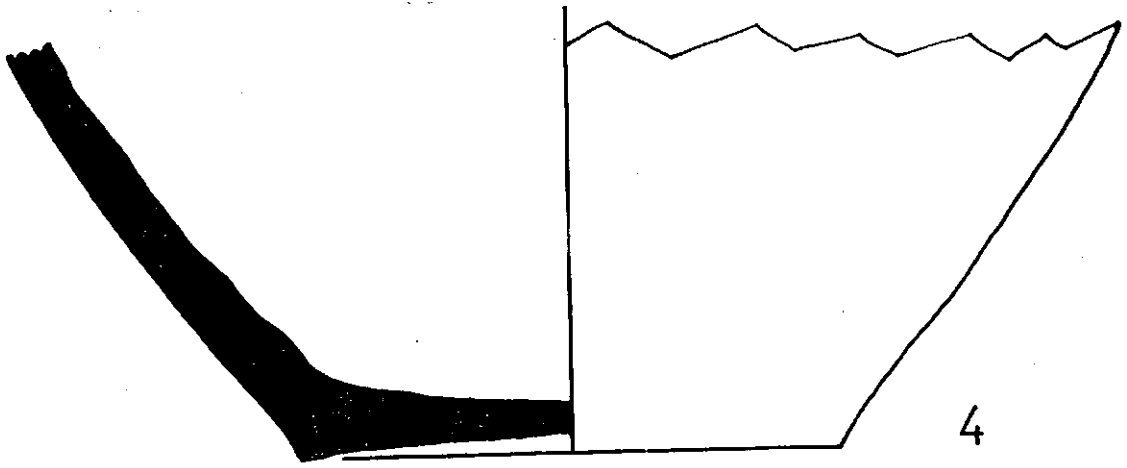
23

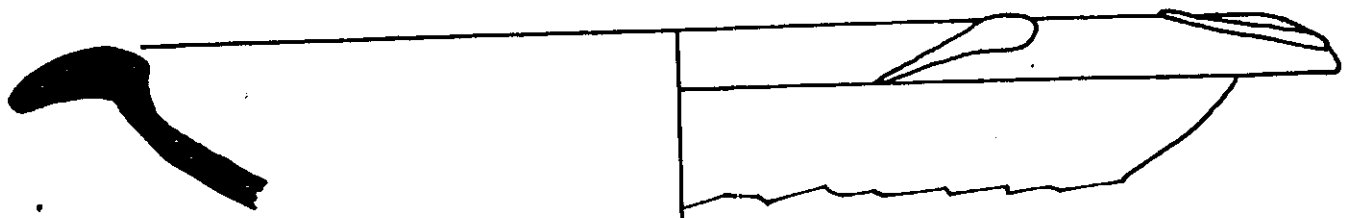
escala 1:10

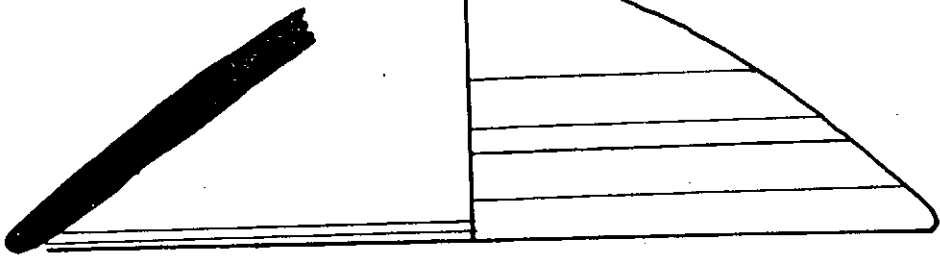
P3

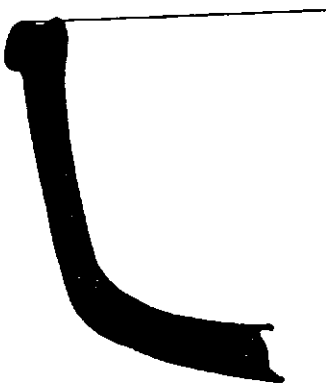

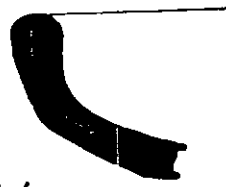
8

7

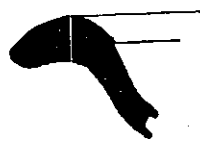
13

14

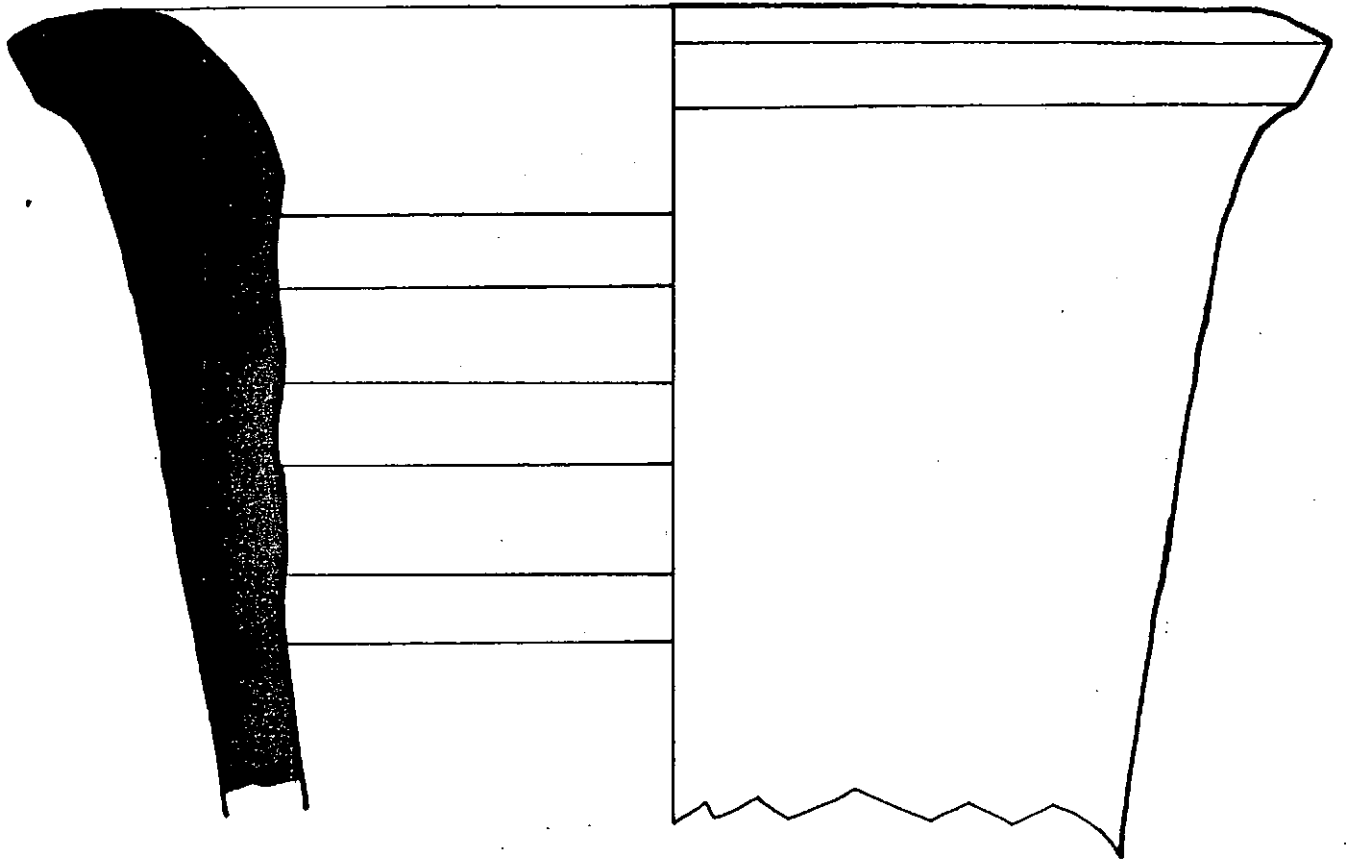

15

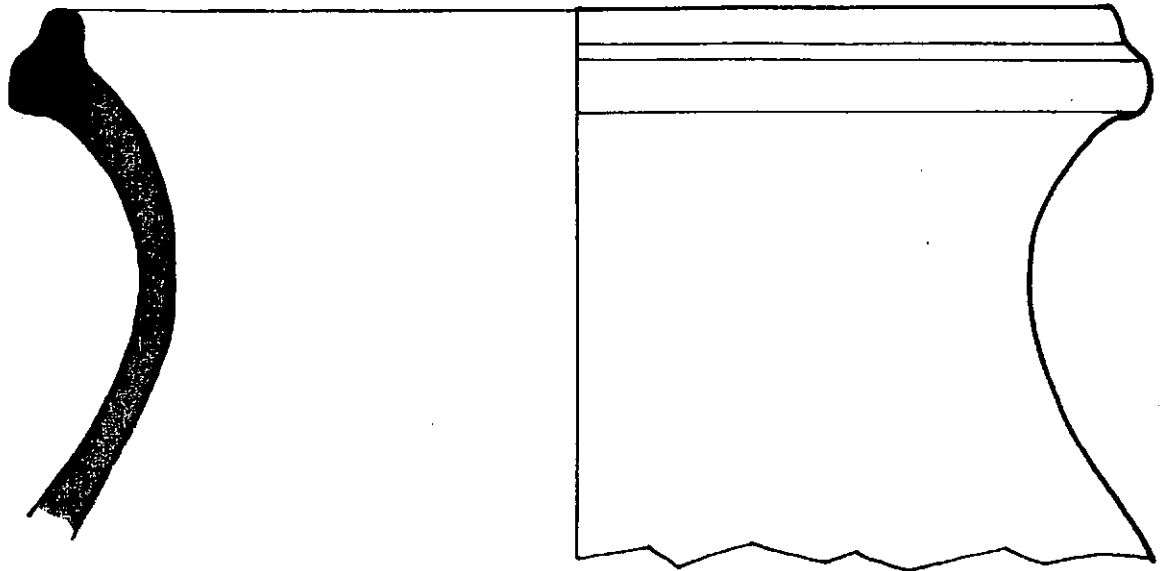

16

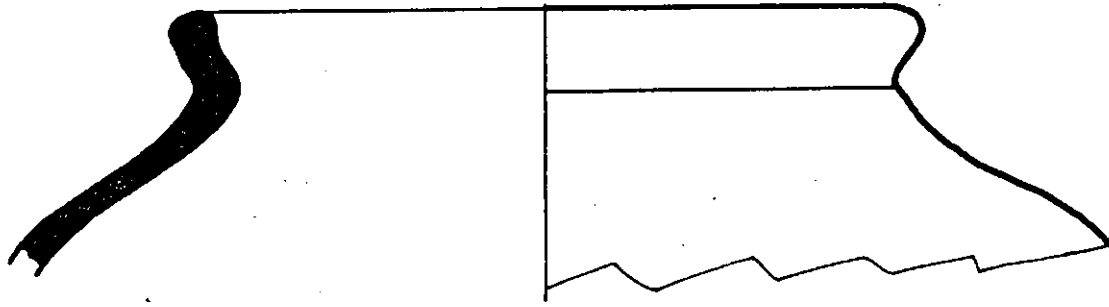

11

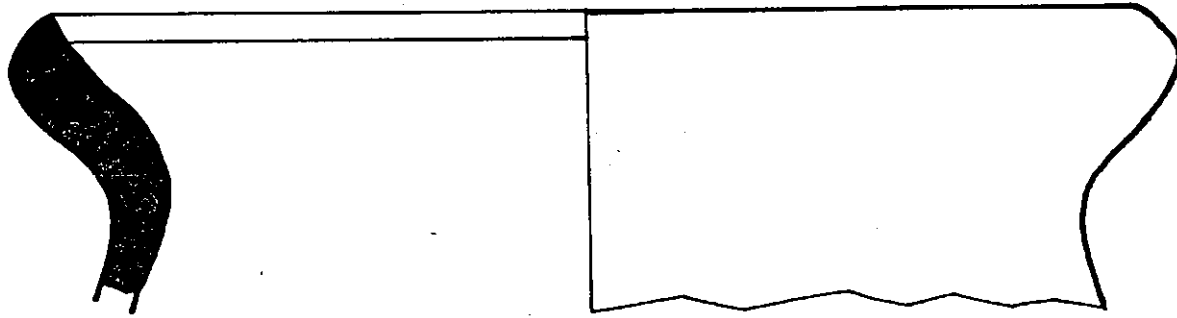

12

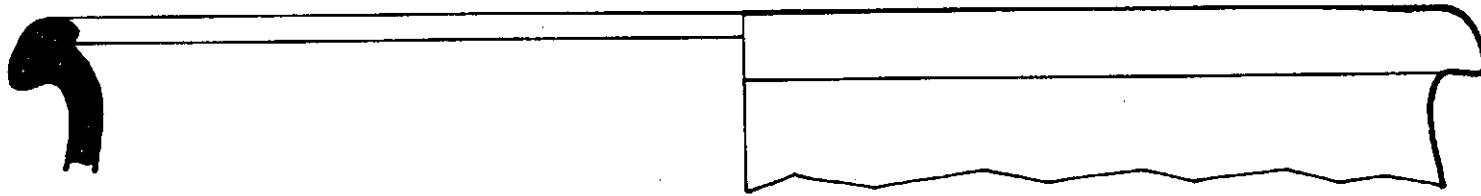
0 5cm.

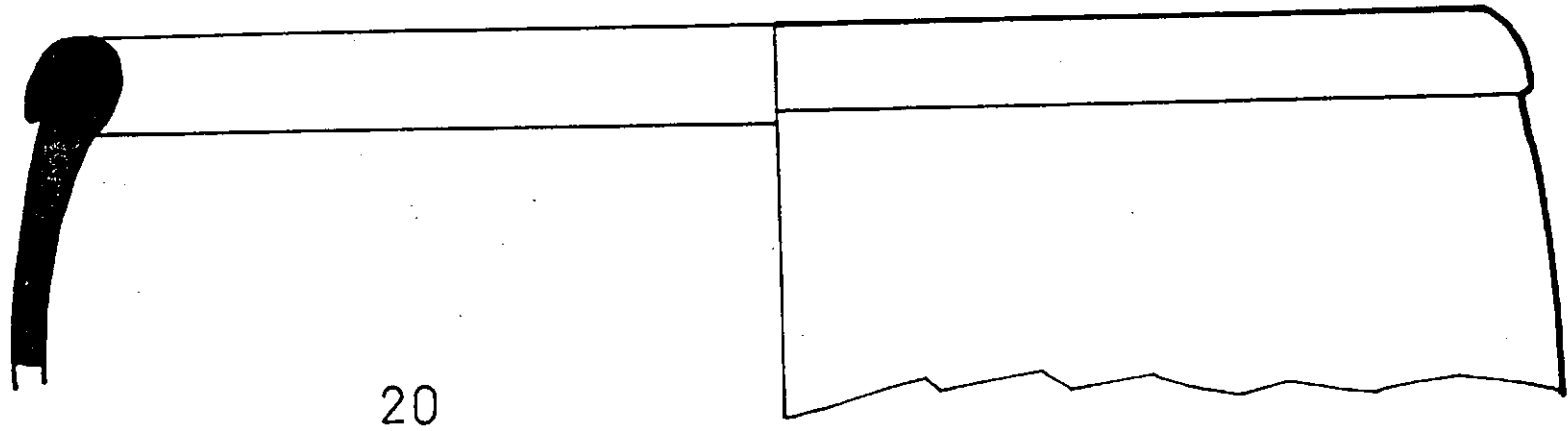
17

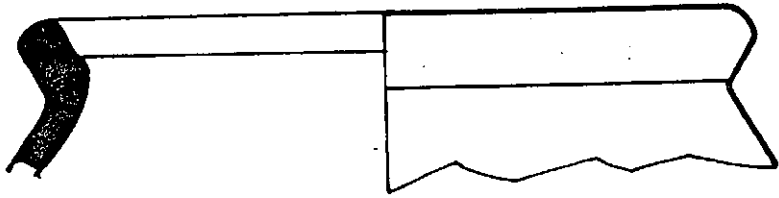
18

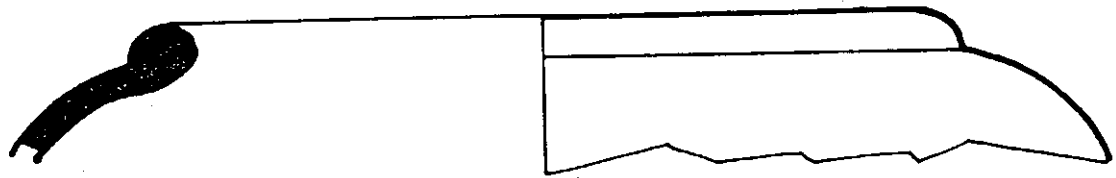
19

20

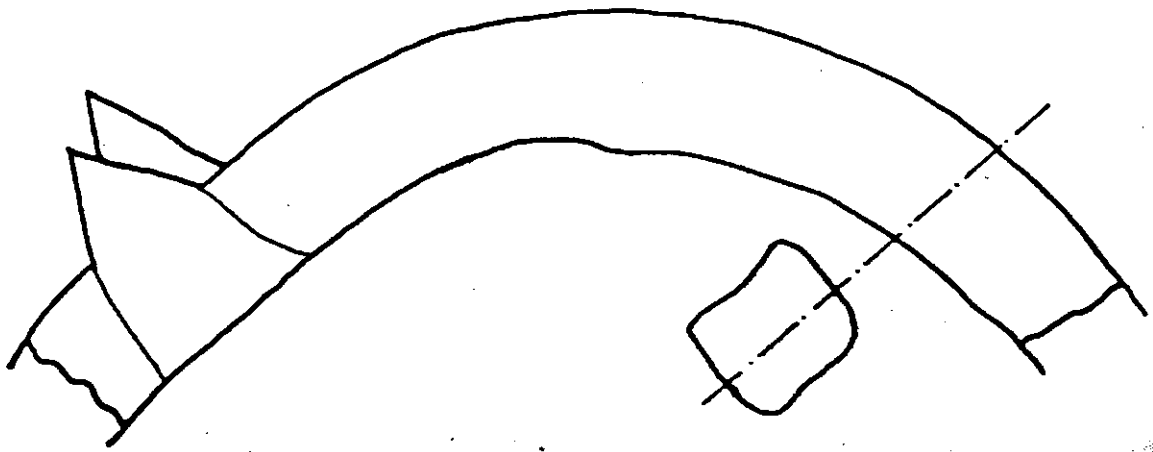

21

22

23

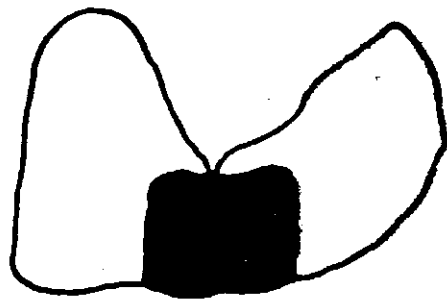

FOTO № 1

FOTO № 2

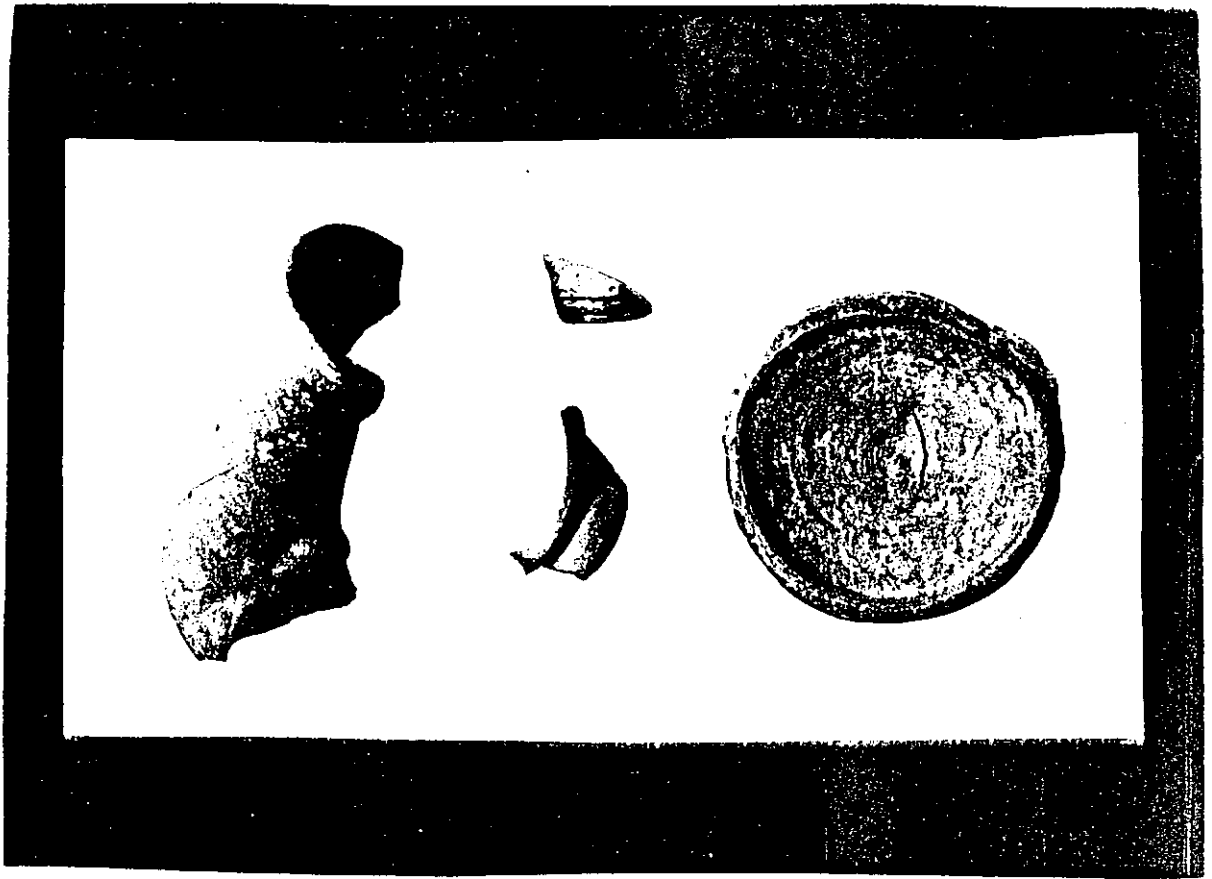

FOTO n° 3.